

© EMILIE-JULIE BOS

BETERE NALEVING WETGEVING DIERENWELZIJN IN EU

De laatste jaren werd heel wat Europese wet- en regelgeving op het gebied van dierenwelzijn van kracht. Deze regels worden echter niet in alle lidstaten op dezelfde manier nageleefd. De Europese Commissie financierde een pilootproject dat onderzoekt of de naleving verbeterd kan worden door meer kennisoverdracht

– Lisanne Stadig & Frank Tuytens, ILVO

De implementatie van nieuwe Europese dierenwelzijnswetgeving loopt niet in alle Europese lidstaten gelijk. Sommige landen voldeden al aan de eisen voordat de wetgeving van kracht werd, terwijl andere landen geruime tijd nadat de wetgeving van kracht werd nog niet voldeden. Daarnaast is de interpretatie van sommige wetten niet altijd even duidelijk. Wat betekent bijvoorbeeld 'materiaal om te onderzoeken en mee te spelen' als hokverrijking voor varkens? Zijn kettingen hiervoor voldoende of moet stro worden voorzien? Het EUWelNet-project, dat van 1 januari tot 31 december 2013 liep, had als een van haar doelstellingen om hier meer overeenstemming over te bereiken. Kennisoverdracht kan hierbij een rol spelen, omdat op deze

manier zowel veehouders als officiële inspecteurs beter weten wat er in de wetgeving wordt bedoeld.

.....
Een uniformere naleving zorgt voor een gelijkere concurrentiepositie.
.....

Groepshuisvesting zeugen

Sinds 1 januari 2013 is groepshuisvesting voor zeugen tijdens een groot deel van de dracht verplicht. Echter, niet alle lidstaten – waaronder ook België – voldeden tijdig aan deze richtlijn. Om zowel var-

kenshouders als inspecteurs van varkensbedrijven te ondersteunen ontwikkelde men *factsheets*. Hierin geeft men achtergrondinformatie en praktische tips over belangrijke aspecten van groepshuisvesting.

Natuurlijk gedrag De eerste *factsheet* gaat over het natuurlijke gedrag van zeugen. Zeugen zijn sterk gemotiveerd om te foerageren en moeten de gelegenheid hebben om te wroeten en te kauwen. Daarom is het belangrijk om materiaal te voorzien waarin ze kunnen wroeten – zoals stro, hooi, houtsnippers, houtkrullen, zaagsel, schors of champignoncompost – en om een dieet met voldoende ruwvoer/vezels aan te bieden. Daarnaast zijn zeugen sociale dieren, maar hebben ze het lastig met steeds

wisselende groepssamenstellingen. Het introduceren van nieuwe dieren in de groep leidt daarom vaak tot agressie en onrust. Dit kan leiden tot kreupelheid of verwondingen. Deze laatste kan je verminderen door de zeugen genoeg ruimte te geven om te vluchten (dit is makkelijker in grotere groepen), de vloer droog te houden zodat deze een goede grip biedt, het onderverdelen van de ruimte met barrières zodat ondergeschikte varkens zich kunnen afzonderen/verbergen, en het mengen van onbekende zeugen te beperken.

Voedersystemen De tweede *factsheet* behandelt de meest voorkomende voedersystemen voor zeugen in groepshuisvesting. Deze systemen zijn vloervoeding, korte afscheidingen aan de trog, ligboxen waar de zeugen vrij in en uit kunnen lopen en elektronische voederstations. Ieder systeem heeft voor- en nadelen. Bij vloervoeding bijvoorbeeld wordt het voer over een groot oppervlak verspreid, waardoor de dieren allemaal tegelijk kunnen eten. Dit komt tegemoet aan hun natuurlijk gedragspatroon om gedragingen binnen de groep te synchroniseren. Anderzijds biedt het de zeugen geen bescherming tegen agressieve groepsgenoten. Bij voederligboxen zijn de dieren volledig beschermd en kunnen ze eventueel individueel worden bijgevoerd. Elektronische voederstations bieden de mogelijkheid om alle dieren geautomatiseerd een gepaste hoeveelheid voeder te geven. Ook hier zijn de etende dieren beschermd. Echter, nieuwe zeugen moeten het voersysteem wel aanleren vooraleer ze in de groep kunnen worden geïntroduceerd. Daarnaast moet goed worden nagedacht over de positie van het voederstation in de stal omdat dit een rol speelt bij het optreden van agressie.

Groepsgrootte en -samenstelling De derde *factsheet* gaat over groepsgrootte en -samenstelling, en hoe je agressie kan vermijden. Gelten en zeugen kunnen best apart worden gehuisvest. Gelten staan immers lager in rang dan zeugen, wat bij sommige voedersystemen kan leiden tot een te lage voeropname door de gelten. Men kan kiezen voor stabiele of dynamische groepen. Stabiele groepen komen vooral voor indien de groepen niet erg groot zijn; de dieren worden tegelijk geïnsemineerd en de hele drachtperiode in dezelfde groep gehuisvest. Bij dynamische groepen is de groep vaak groter en worden er regelmatig nieuwe dieren geïntroduceerd. Voor het vermijden van agressie is het belangrijk dat de dieren zich kunnen onttrekken aan de aandacht van een agressieve zeug, dat er niet-

competitieve voedersystemen en voldoende drinkplaatsen zijn, en dat de varkens toegang hebben tot strooisel, ruwvoeder of ander los materiaal als afleiding. Daarnaast kan de aanwezigheid van een beer in een aangrenzende stal het optreden van agressie verminderen.

Training en controle Het trainen van gelten voor voederstations en het controleren van zeugen in groep worden behandeld in de vierde *factsheet*. Varkens zijn nieuwsgierig en slim en daardoor makkelijk te trainen. Gelten moeten minimaal 2 weken voor inseminatie getraind worden. Je kan ze in kleine groepjes huisvesten, waarbij je ervoor zorgt dat ieder dier dagelijks het voederstation passeert. Dit gebeurt in eerste instantie best vrijwillig, door bijvoorbeeld voeder op de grond in het voederstation te strooien. Alle zeugen in groepshuisvesting moeten minimaal

eenmaal per dag worden gecontroleerd op bijvoorbeeld verwondingen of ziekte. Bij het gebruik van elektronische voederstations moet ook dagelijks de lijst van varkens die gegeten hebben gecontroleerd worden, om te zien of er dieren zijn die niet eten, of om problemen met het voederstation vroegtijdig op te merken. Een enquête onder 65 varkensboeren uit Spanje, Polen en Nederland leert dat 82% van de deelnemers de *factsheets* zou aanbevelen aan collega's. De volledige, Nederlandstalige *factsheets* zijn te bekijken op www.euwelnet.eu/euwelnet/53330/7/0/80 (Appendix 12-16).

Staarbijten en omgevingsverrijking voor vleesvarkens

Net als zeugen hebben vleesvarkens een grote behoefte om te wroeten. Dit gedrag is voor varkens in de moderne varkens-

1 Staarbijten bij vleesvarkens. 2 Het is mogelijk om de staarten van vleesvarkens intact te laten als de risicofactoren voor staarbijten worden aangepakt.

houderij nog steeds erg belangrijk. In de wetgeving is dan ook opgenomen dat ze permanent moeten kunnen beschikken over voldoende materiaal om te onderzoeken en mee te spelen. Geschikte omgevingsverrijking moet voldoen aan 4 eigenschappen: het moet kauwbaar, eetbaar, wroetbaar en afbreekbaar/verwoestbaar zijn. Kettingen voldoen eigenlijk aan geen enkele van deze eigenschappen, terwijl bijvoorbeeld stro of hooi aan alle 4 voldoen. Strooisel aanbieden is echter niet in alle huisvestingssystemen mogelijk. Dan moet gekeken worden naar andere oplossingen, zoals een voerruif met stro of hooi. Daarnaast is het belangrijk dat het materiaal schoon blijft, nieuw genoeg blijft om de aandacht van de varkens te trekken (regelmatig stro bijstrooien, speeltjes afwisselen), in voldoende hoeveelheid wordt aangeboden (zodat ieder varken er toegang tot heeft en er geen competitie ontstaat), en op de juiste plaats wordt aangeboden (bijvoorbeeld plastic buizen op de vloer in plaats van hangend boven het hok).

Als varkens onvoldoende verrijkingsmateriaal krijgen om te manipuleren en onderzoeken, kunnen ze gefrustreerd worden en kan dit leiden tot staartbijten. Dit is een welzijnsprobleem voor het varken, maar ook een economisch probleem omdat aangetaste dieren soms minder goed groeien en omdat een geïnfecteerde staart tot nog meer problemen kan leiden. De beste manier om staartbijten te voorkomen, is door de varkens permanent toegang te geven tot stro. Natuurlijk zijn er ook andere risicofactoren voor het ontstaan van staartbijten, zoals genetica, een te hoge bezettingsgraad of een slecht klimaat.

Routinematig couperen van staarten is volgens de wetgeving niet meer toegestaan. In een aantal Europese landen (Zweden, Noorwegen en Zwitserland) is couperen helemaal verboden. Daarom moet de varkenshouder eerst de mogelijke risicofactoren identificeren, en die proberen op te lossen alvorens over te gaan tot het couperen van de staarten.

Kennis vergroten

Er werd een online training ontwikkeld voor zowel inspecteurs als varkenshouders, om de kennis over staartbijten en geschikt materiaal voor omgevingsverrijking te vergroten. Deze training is te vinden op www.euwelnet.eu > EUWelNet pigtraining. Tijdens het project werd getest of er een verschil was tussen de kennis van de 121 deelnemers over deze onderwerpen voor en na de training. Dit

Als het niet mogelijk is om stro of hooi als bodembedekking aan te bieden, kan dit bijvoorbeeld in een bal of hooirek gedaan worden. Studenten aan Thomas More ontwikkelden bijvoorbeeld deze stroruif met schudders.

was inderdaad het geval. Zo werd er bijvoorbeeld vaker ingezien dat wanneer een bedrijf geen problemen met staartbijten heeft, er gestopt zou moeten worden met staartknippen, en ook dat kettingen niet voldoen aan de eisen voor geschikt materiaal voor omgevingsverrijking.

Over het algemeen werd er dus positief gereageerd op de verschillende manieren van kennisoverdracht, en bleek het ook daadwerkelijk de kennis van de doelgroepen te vergroten. Dit kan een belangrijke stap zijn in de richting van uniformere naleving van Europese dierenwelzijns-

wetgeving, wat uiteindelijk het welzijn van de dieren in de praktijk ten goede moet komen. Daarnaast zorgt een uniformere naleving voor een gelijkere concurrentiepositie tussen veehouders uit verschillende EU-lidstaten, omdat ze allemaal dezelfde investeringen moeten doen om te voldoen aan de wetgeving. ■

Voor meer info kan je terecht op www.euwelnet.eu of contacteer je Lianne Stadig, lianne.stadig@ilvo.vlaanderen.be, of Frank Tuytens, frank.tuytens@ilvo.vlaanderen.be.

VLEESKIPPEN EN DODEN VAN DIEREN

Naast de richtlijn voor varkens werden ook de vleeskuikens (richtlijn 2007/43/EG) en het doden van dieren (verordening EG Nr. 1099/2009) onder de loep genomen. De vleeskippenrichtlijn is bijzonder in het opzicht dat er hogere bezettingsgraden zijn toegestaan, naarmate aan meer voorwaarden wordt voldaan. Net als bij de wetgeving voor varkens zijn een aantal zaken voor meerdere interpretaties vatbaar. In het project zijn ervaringen van verschillende lidstaten uitgewisseld en is er gediscussieerd over mogelijke verbeteringen. Deze resultaten zullen gedeeld worden in een webtool zodat bevoegde overheden van elkaar kunnen leren en tot meer uniformiteit komen.

Volgens de verordening over het doden van dieren moet in ieder slachthuis een dierenwelzijnsverantwoordelijke zijn, die zorgt voor *Standard Operating Procedures* (SOP's). In dit deel van het project werden SOP's ontwikkeld om aanknopingspunten te geven voor een betere naleving en controle van de verordening, met de nadruk op procedures om een goede verdoving te garanderen. Deze SOP's werden getest in verschillende slachthuizen, die ze vaak ook hebben geïmplementeerd (www.euwelnet.eu/euwelnet/53430/7/0/80 - Appendix 29).